

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Sieviešu uzņēmējdarbības veicināšana Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs"

(2007/C 256/25)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu pantu 2007. gada 17. janvārī nolēma izstrādāt atzinumu par tematu "Sieviešu uzņēmējdarbības veicināšana Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 14. jūnijā. Ziņotāja — Attard kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 437. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 11. un 12. jūlijā (12. jūlija sēdē), ar 130 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē ES un Vidusjūras reģiona valstu pilnīgo iesaistīšanos Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu partnerībā. Kā norādīts Eiropas Komisijas piecu gadu darba programmā, tā īpaši atbalsta projektus, kuru mērķis ir sieviešu emancipācija. Tādēļ tā ierosina šim nolūkam piešķirt īpašu finansējumu, lai atbalstītu tās Eiropas un Vidusjūras reģiona valstis, kuras ir iesaistījušās konkrētos pozitīvos pasākumos, kas vērsti uz sieviešu tiesiskā stāvokļa uzlabošanu ⁽¹⁾.

1.2 EESK aicina atbilstīgi Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu ministru pirmās konferences "Sieviešu lomas stiprināšana sabiedrībā" secinājumiem rūpīgi uzraudzīt un izvērtēt sieviešu uzņēmējdarbības attīstību, kā arī veikt pasākumus, lai sekmētu sieviešu uzņēmējdarbību.

1.3 EESK aicina Eiropas kaimiņattiecību politikā paredzēt īpašus valstu rīcības plānos iekļaujamus pasākumus un mērķus nolūkā sekmēt sieviešu uzņēmējdarbību.

1.4 EESK iesaka Eiropas kaimiņattiecību politikas ietvaros piešķirt vairāk finansējuma sieviešu uzņēmējdarbības veicināšanai un tehniskās palīdzības sniegšanai sievietēm jaunu uzņēmumu izveidē.

1.5 EESK atzinīgi vērtē Uzņēmējdarbības un rūpniecības ĢD un Eiropas atbalsta ĢD ⁽²⁾ iniciatīvas, kas paredzētas sievietēm uzņēmējām Eiropā un Vidusjūras reģiona partnervalstīs. Komiteja aicina Eiropas un Vidusjūras reģiona partnervalstis veikt līdzīgus šā reģiona vajadzībām atbilstīgus pasākumus, īstenojot ar Vidusjūras reģiona partnervalstīm saskaņotus rīcības plānus.

1.6 EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Parlamentārā asambleja (EMPA) ir izveidojusi īpašu komisiju sieviešu tiesību jautājumos. EESK aicina minēto īpašo komisiju ierosināt politikas, kuru mērķis ir sieviešu pašreizējās uzņēmējdarbības nostiprināšana un progresīvu, ilgtspējīgu iniciatīvu veicināšana globālas konkurences apstākļos.

1.7 EESK iesaka Eiropas un Vidusjūras reģiona uzņēmējdarbības hartas īstenošanā uzskatīt sievietes uzņēmējas par mērķgrupu ⁽³⁾.

1.8 Būtu jāiegulda pūliņi, lai nodrošinātu to, ka jauniešiem paredzēto Eiropas un Vidusjūras reģiona programmu sniegtās iespējas izmantojošo jaunu sieviešu un vīriešu — gan dalībnieku, gan vadītāju — skaitliskā attiecība būtu līdzsvarota.

1.9 EESK atzinīgi vērtē Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu jaunatnes platformas iniciatīvu, ko tā izrādījusi, izveidojot Eiropas un Vidusjūras darba grupu dzimumu ⁽⁴⁾ jautājumos tīklu, kā arī Eiropas un Vidusjūras reģiona jauno uzņēmēju tīklu ⁽⁵⁾.

1.10 EESK uzskata, ka sieviešu uzņēmējdarbības veicināšanas jomā rezultāti būs labāki, ja notiks starpministriju sadarbība un ja viedokļu apmaiņā par prioritārām jomām tiks iesaistītas arī citas ieinteresētās personas, piemēram, finanšu iestāžu un īstenošanas aģentūru, kā arī uzņēmēju organizāciju pārstāvji, eksperti un līdzekļu devēji un ja tiks atvieglota jau pastāvošu uzņēmumu nodošana sievietēm.

1.11 EESK aicina ar publiskā un privātā sektora partnerības palīdzību aktivizēt NVO un sociāli profesionālu organizāciju darbību sieviešu uzņēmējdarbības sekmēšanas jomā.

1.12 EESK aicina Eiropas un Vidusjūras reģiona ieinteresētās puses sarīkot konferenci par tematu "Sievietes uzņēmējas Eiropas un Vidusjūras reģionā", lai apspriestu ar šo tematu saistītus jautājumus un sniegtu priekšlikumus par ieguldījumu, ko sievietes varētu sniegt globālo problēmu risināšanā šajā reģionā.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/barcelona_10/docs/10th_comm_en.pdf.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

⁽⁴⁾ http://www.cesie.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=70&Itemid=85.

⁽⁵⁾ Informatīvs ziņojums "Atbalsts jauniešiem Vidusjūras partnervalstīs".

1.13 EESK atkārtoti pauž viedokli, ka sieviešu uzņēmējdarbības veicināšanai Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs ir būtiska nozīme aktīvas, dinamiskas un globalizācijai gatavas ekonomikas veidošanā.

1.14 EESK uzskata, ka sieviešu uzņēmējdarbības vides uzlabošana ir viens no reģiona un ES valstu tirgus labākas pieejamības priekšnoteikumiem.

1.15 EESK iesaka veikt tālāku izpēti, lai noskaidrotu katrā valstī pastāvošās sieviešu uzņēmēju īpašās vajadzības nākotnē gaidāmo problēmu risināšanā. Eiropas un Vidusjūras reģions ir pārāk plašs un daudzveidīgs, lai to uzskatītu par vienotu kopumu.

1.16 EESK atzīmē, ka pastāv virkne novērošanas centru, tostarp Globālais uzņēmējdarbības novērošanas centrs, ANO Attīstības programma, Pasaules banka, kas novēro uzņēmējdarbību Eiropas un Vidusjūras reģionā, tomēr Komiteja iesaka izveidot platformu, kuras mērķis ir politikas veidotāju efektīvāka iepazīstināšana ar iegūtajiem datiem, kā arī vākt un izplatīt informāciju Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs strādājošiem mikrouzņēmumiem un mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Platformas galvenās darbības jomas varētu būt šādas:

- a. jomas, kurās sievietes uzņēmējas saskaras ar sevišķām grūtībām;
- b. atbalsts sievietēm uzņēmējām un viņām paredzētu programmu izstrāde;
- c. izstrādāt mehānismus, kas regulē līdzstrādājošu privātās dzīves partneru vai līdzstrādājošu dzīvesbiedru tiesisko statusu un sociālo aizsardzību;
- d. veikt pasākumus, lai uzlabotu sieviešu uzņēmēju sociālo drošību un tiesisko statusu.

1.17 Komiteja iesaka informācijas un saziņas tehnoloģijas jomā rīkoties šādi:

- par prioritāti jāuzskata ieguldījumu veicināšana infrastruktūrā, kā arī stratēģiju īstenošana, lai uzlabotu jaunas informācijas un saziņas tehnoloģiju pieejamību;
- sievietēm, kas uzsāk uzņēmējdarbību, nodrošināt vienkāršāku piekļuvi informācijas un saziņas tehnoloģiju iekārtām un mācībām, lai atvieglotu tirgvedību un patērētājiem nogādātu preces pa piemērotiem izplatīšanas kanāliem, jo informācijas un saziņas tehnoloģijas var būt labākas tirgvedības līdzeklis;
- uzturot dialogu ar informācijas un saziņas nozarē strādājošiem uzņēmumiem un citām ieinteresētajām pusēm, sievietes vairāk jāiesaista politikas veidošanā un informācijas un saziņas tehnoloģijas izstrādē, lai rastos sadarbības un vienotas rīcības iespējas.

EESK uzstājīgi aicina Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Universitāšu pastāvīgo forumu ⁽⁶⁾, kas tika izveidots Tamperē, tā

⁽⁶⁾ <http://www.medainstitute.fi/?navi=360&lang=2>.

iniciatīvās noteikt par prioritāti dzimumu jautājumu, jo īpaši — tajās iniciatīvās, kas attiecas uz uzņēmējdarbību.

1.18 EESK iesaka īpašu uzmanību pievērst masu saziņas līdzekļu, it īpaši televīzijas, ietekmei uz sieviešu uzņēmējdarbību.

2. Ieteikumi attiecībā uz sieviešu uzņēmējdarbības veicināšanai īpaši paredzētiem mehānismiem

2.1 Jāīsteno īpašas politikas un programmas, lai sievietes varētu sniegt lielāku ieguldījumu izaugsmē un attīstībā. Dažas šādas programmas varētu izklāstīt **rīcības plānā, norādot noteiktus termiņus un novērtēšanas procedūras**, un tajās nenoteikta secībā būtu jāiekļauj šādi jautājumi.

1. Veiktspējas uzlabošanas mehānismi un atbalsta shēmas, kas mudina sievietes apsvērt vidi, kurā viņas dzīvo un strādā, un iespējas, kā viņas, izmantojot savas spējas, var aktīvi piedalīties šādas vides attīstībā. Tas varētu būt saistīts ar pašpalīdzības grupu izveides veicināšanu.
2. Ieguldījumi sociālajā infrastruktūrā un pakalpojumos, lai atbalstītu strādājošās un pašnodarbinātās sievietes.
3. Tradicionālās uzņēmējdarbības, MVU un individuālās pašnodarbinātības definēšana.
4. Uz vienādiem pamatiem veidot gan vīriešiem, gan sievietēm piederošus visu lielumu uzņēmumus.
5. Izveidot vienlīdzīgu tiesisko sistēmu, kas pieļauj sievietēm parakstīt dokumentus un iegūt īpašumtiesības.
6. Sieviešu, kas vada uzņēmumus vai kurām pieder uzņēmumi, apmācība, kas pielāgota viņu specifiskajām vajadzībām. Papildus varētu iekļaut darbaudzināšanas programmas, profesionālu organizāciju izveidi un konsultācijas juridiskos un finansiālos jautājumos.
7. Izveidot "Savstarpējo garantiju sabiedrības", kas ir saimnieciskās struktūras, kuru locekļi ir MVU īpašnieki un kas darbojas kā garantī bankām.
8. Īstenot īpašas programmas, lai veicinātu uzņēmumu izveidi sieviešu-migranšu un mazākumtautību vidū.
9. Informācijas un atbalsta mehānismi sociālo uzņēmumu un kooperatīvu izveidei.
10. Sadarbība un kopīgu tīklu veidošana ar citiem uzņēmumiem ES, lai noteiktu struktūras un mehānismus, ieskaitot paraugpraksi, kam citur ir bijusi augsta pievienotā vērtība.

11. Izglītības politika, kas veicina uzņēmēju domāšanas veidu un attieksmi jau no bērnības⁽⁷⁾. Uzņēmēju domāšanas veids jāuztver kā mūžizglītības process, kas aizsākas pamatskolā. Tā var sniegt paaugstinātu elastīgumu cilvēka dažādos dzīves posmos.
12. Sieviešu turpmāka iesaistīšana lēmumu pieņemšanas procesos visos līmeņos, ieskaitot valsts, vietējo pašvaldību un tieslietu iestādes.
13. Publisko līgumu pieejamība MVU un jo īpaši uzņēmumiem, kuru īpašnieces ir sievietes, lai veicinātu uzņēmējdarbības izaugsmi.
14. Konkrēti mērķi nodarbinātības politikās attiecībā uz dzimumu vienlīdzību, nosakot kvalitatīvus un kvantitatīvus rādītājus, jo ir būtiski svarīgi, lai vairāk sieviešu būtu uzņēmējas, nodrošināt darba iespējas, kā arī paaugstināt šādas nodarbinātības kvalitāti⁽⁸⁾.

3. Pašreizējais stāvoklis un uzdevumi

3.1 Ir svarīgi, lai sieviešu tiesības netiku traktētas izolēti no sieviešu lomas ekonomikas attīstībā. Izšķirīga nozīme ir visu sociālo partneru apņēmībai atzīt saikni starp cilvēktiesībām, demokrātiju, attīstību un sieviešu tiesībām. Par prioritāti būtu jāuzskata sieviešu lomas palielināšanu kavējošu šķēršļu novēršana, kuri izriet no tradicionālajām paražām, kultūrām un ģimenes tiesībām.

3.2 Lai Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs risinātu ar plašas dzimumu starpā novēršanu, izglītību un nodarbinātību saistītus jautājumus, nepieciešama saskaņota rīcība nolūkā radīt vidi, kurā sievietēm ir iespēja veikt uzņēmējdarbību.

3.3 Kaut arī sieviešu analfabētisma līmenis dažādās valstīs ir atšķirīgs, Vidējo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģionā tas joprojām ir ļoti augsts — vidēji 42 %, savukārt vidējais vīriešu analfabētisma līmenis ir 21 %. Tomēr pēdējās divās desmitgadēs vērojama pozitīva tendence, proti, izglītības vienlīdzīga pieejamība, kas gan dažādās valstīs ir atšķirīga. Visās valstīs lasītprasmes jomā pastāv ievērojama procentuāla atšķirība starp jaunām sievietēm (15 — 24 gadus vecām) un pieaugušām sievietēm (24 gadus vecām un vecākām)⁽⁹⁾.

3.4 Pēdējā desmitgadē palielinājušās sieviešu nodarbinātības iespējas, un tās ir izglītības un apmācības, kā arī tādu nozaru izaugsmes rezultāts, kurās ir vislielākais pieprasījums pēc sieviešu dzimuma darbiniekiem, piemēram, sociālo pakalpojumu, izglītības, veselības aprūpes jomā un apkalpojošajā sfērā. Tikai 32 % darbaspējīga vecuma sieviešu strādā vai meklē darbu ārpus mājām. Uz tradīcijām orientētās sabiedrības grupās, kurās meitenes apmeklē skolu, viņas netiek rosinātas meklēt darbu.

⁽⁷⁾ Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: izmantojot izglītību un mācības, stimulēt uzņēmējdarbības garu" Ziņotāja: *Jerneck kdze*.

⁽⁸⁾ EESK atzinums par tematu "Nodarbinātības iespējas un uzņēmējdarbība — pilsoniskā sabiedrība, vietējās un reģionālās iestādes dzimumu līdztiesības aspektā", ziņotāja *Pariza Castaños*.

⁽⁹⁾ Pasaules bankas centrālā datu bāze (2006. gada aprīlis).

3.5 Izglītības sistēmai jāsekmē uzņēmējdarbības iniciatīvas un gatavība uzņemties risku. Ļoti svarīgi ir tas, lai tiktu izstrādāts valsts izglītības plāns, kura mērķis ir pamatizglītības kvalitātes uzlabošana un sieviešu analfabētisma — jo īpaši nelabvēlīgākā stāvoklī esošu sieviešu un sieviešu ar invaliditāti analfabētisma — izskaušana.

3.6 Izglītošana pilsoniskuma jautājumos un izpratnes veicināšana par sieviešu sociālajām, politiskajām, juridiskajām un ekonomiskajām tiesībām ir svarīga, tomēr ir nepieciešams izglītēt arī finansistus un citas ieinteresētās aprindas, lai tām būtu izpratne par sieviešu uzņēmēju vajadzībām.

3.7 Dzimumu diskriminācija ir jāuzskata par primāru problēmu sabiedriski politiskajā, kā arī reģiona ekonomikas vispārējās attīstības kontekstā. Konkrētā loma un statuss, ko sievietēm ir noteikusi sabiedrība ar tradicionālajām ģimenes tiesībām jeb "ģimenes kodeksu", diskriminē sievietes. Sieviešu tiesiskais statuss, kas ierobežo sieviešu līdzdalību ekonomiskajā, politiskajā, sociālajā, pilsoniskajā un kultūras jomā, joprojām ir viens no lielākajiem šķēršļiem, neraugoties uz to, ka gandrīz 190 valstis, tostarp arābu reģionā ietilpstošās valstis, ir ratificējušas Tūkstošgades deklarāciju⁽¹⁰⁾.

3.8 Jānodrošina sieviešu veiktas neliela mēroga tradicionālas uzņēmējdarbības publiska atpazīstamība un šādi uzņēmumi jāatbalsta. Bieži tas ir darbs, ko sievietes bez atalgojuma veic ģimenē un tradicionālās nozarēs. Būtu jānodrošina apmācība un atbalsts, lai sekmētu daudzu tādu amatniecības nozaru un mazo uzņēmumu attīstību un modernizāciju, kurus iespējams pārveidot par produktīvu algotu darbu, radot komerciālus pakalpojumus, ar kā palīdzību šāda uzņēmējdarbība spētu nostiprināties finansiāli.

3.9 Vislielāko ieguldījumu sievietes sniedz lauksaimniecības nozarē. Lauku rajonos, kur ir augsts sieviešu analfabētisma līmenis vai arī sievietes ir saņēmušas tikai pamatizglītību, mācību resursu pieejamība ir ļoti ierobežota⁽¹¹⁾. Viņām bieži trūkst informācijas un pašapziņas, lai uzlabotu savu un savu ģimeņu stāvokli. Tādēļ viņām ir vajadzīgas integrētas programmas, kurās personības attīstīšana apvienota ar arnodrošinātām, uzņēmējdarbības gara veicināšanu un uzņēmējdarbības būtiskāko prasmi iegūšanu, kā arī atbalstu konkurētspējīgu uzņēmējdarbības plānu izstrādāšanā, uzņēmējdarbības uzsākšanai nepieciešamo aizdevumu un kredītu pieejamības nodrošināšanu, veicinot to, lai sievietes veidotu mikrouzņēmumus savos ciematos. Mācību gaitā būtu jānodrošina iespējas apmainīties ar informāciju par lauku rajonos dzīvojošu sieviešu iniciatīvām lauksaimniecībā un citās jomās, kā arī nodrošināt lauku rajonos dzīvojošo vīriešu atbalstu sieviešu darbībai ārpus lauksaimniecības jomas.

3.10 Tāpat arī ir svarīgi izveidot nelielus kooperatīvus, kas sniedz palīdzību sievietēm uzņēmējām.

⁽¹⁰⁾ Hijab, Nadia, 2001: Laws, Regulations and Practices impeding Women's Economic Participation in the Mena Region, shadow report, submitted to the World Bank, April (Pasaules Bankai 2001. gada aprīlī iesniegtais ziņojums par tiesiskajiem un praktiskajiem šķēršļiem sieviešu ekonomiskajai līdzdalībai Vidējo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģionā).

⁽¹¹⁾ "Economic Empowerment of Rural Palestinian Women" ("Lauku rajonos dzīvojošu palestīniešu sieviešu ekonomisko iespēju uzlabošana"), MEDA programma, EuropeAid (2006. gada janvāris — 2007. gada decembris) — kopīgs Palestīnas, Izraēlas un Eiropas attīstības projekts.

3.11 Svarīgi ir arī atbalstīt jau esošās sievietes uzņēmējas, lai viņas atrastu jaunas nozares, kurās sievietes spēj uzņemt iniciatīvu netradicionālas uzņēmējdarbības attīstīšanā, tostarp attīstot prasmes reklāmā, tirgvedībā, cenu veidošanā un ārzenju tirgu apgūšanā.

3.12 Lai radītu sieviešu uzņēmējdarbības attīstības iespējas, jābūt skaidrai izpratnei par pašreizējo un gaidāmo sociāli ekonomisko stāvokli dažādos reģionos.

3.13 Jāiesaista visas ieinteresētās personas, lai novērstu šķēršļus sievietēm un lai īstenotu īpašas politikas un programmas, kuru mērķis ir panākt to, ka sievietes spēj sniegt lielāku ieguldījumu izaugsmē un attīstībā.

3.14 Izšķirīga nozīme ir finansējuma pieejamībai. Jāpalielina kredītlimiti, lai rosinātu mikrouzņēmumu un mazo uzņēmumu īpašniekus paplašināt savus uzņēmumus un investēt tajos. Valdība un līdzekļu devēji varētu oficiālajām aizdevējiestādēm piedāvāt iniciatīvas, kuru mērķis ir minēto projektu atbalstīšana. Politikas veidotājiem būtu vienmēr jāņem vērā atšķirības starp MVU un mikrouzņēmumiem organizatoriskajā, finanšu, produktivitātes un izaugsmes potenciāla aspektā.

3.15 Iniciatīvām, kuru mērķis ir atbalstīt jaunus uzņēmumus un sekmēt to dibināšanu, jābūt efektīvākām mikrokredītu jomā, un komercbankām būtu uzņēmumiem jāizvirza adekvātus un reālistiskus aizdevumu piešķiršanas noteikumus.

3.16 Rīkojot ar tirgvedību un reklāmu saistītas izstādes reģionā un ES dalībvalstīs, var rasties uz eksportu orientētu iniciatīvu iespējas, jo īpaši apstrādes rūpniecības nozarē.

3.17 Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs dzīvojošo sieviešu nākotne jāskata vispārējā ekonomikas, politikas un sociālās jomas kontekstā. Ja netiks panākta ekonomikas izaugsme un nepalielināsies nodarbinātība, sievietes arī turpmāk cietīs no diskriminācijas un negodīgas konkurences ar vīriešiem.

3.18 Vajadzīgas īpašas politikas un programmas, lai panāktu to, ka sievietes spēj sniegt lielāku ieguldījumu izaugsmē un attīstībā.

3.19 Ar sievietēm uzņēmējām īpaši paredzētu stratēģiju palīdzību iespējams radīt viņām iespējas izkļūt no tradicionālajām ekonomikas struktūrām un vairāk pievērsties uzņēmējdarbībai.

3.20 Visu iniciatīvu pamatā jābūt pētījumiem, lai, segmētējot dažādas vecuma grupas un veicot specializētus pētījumus par nozarēm, noskaidrotu katras valsts īpašās vajadzības un pievērstos sieviešu stiprajām un vajajām pusēm.

3.21 Jānosaka un jāizvērtē ar jaunu uzņēmumu dibināšanu, informācijas un konsultāciju sniegšanu, finansējumu, apmācību, "šefību" un sakaru dibināšanu saistīti valsts pasākumi, lai noskaidrotu ieteicamos paņēmienus un starp Eiropas un Vidusjūras reģiona ziemeļdaļas un dienviddaļas, kā arī tikai starp šā reģiona dienviddaļas valstīm veiktu informācijas apmaiņu par labu praksi. Nepārtraukti jāuzrauga Eiropas un Vidusjūras reģiona partnervalstu progress, lai nodrošinātu sieviešu pilnīgu līdzdalību tās valsts ekonomikā, kurā viņas dzīvo.

3.22 Ar Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs īstenotu starptautiska mēroga programmu palīdzību sieviešu uzņēmēju apvienības var apmainīties ar pieredzi un informāciju par labu praksi, un tas ir efektīvs uzņēmējdarbības un prasmju attīstīšanas veids.

3.23 Franšīze var būt ļoti noderīgs sieviešu stāvokļa uzlabošanas līdzeklis, jo tā veicina pašnodarbinātību un mazo uzņēmumu izveidošanu. Izmantojot franšīzi, iespējams samazināt ar jauna projekta uzsākšanu saistītu risku, jo iespējams pamatoties uz pārbaudītām metodēm un iemaņām. Svarīgi ir arī tas, lai tiktu uzlabots uzņēmējdarbības resursu centru darbs. Jāuzlabo tādas uzņēmējdarbības iemaņas, kuras iespējams attīstīt, ņemot par paraugu citās valstīs sekmīgi īstenotu praksi un programmas.

3.24 Pievērsties tādām jaunām jomām kā informācijas un saziņas tehnoloģiju pakalpojumi, pētniecība un izstrāde, plašsaziņas līdzekļu izmantošanas pārvaldība un inovatīvu plašsaziņas programmu veidošana, kā arī apgūstot jaunas tirgus nišas tūrisma nozarē, ir iespējams radīt jaunas iespējas sievietēm uzņēmējām.

3.25 Informācijas un saziņas tehnoloģijas veicina produktivitāti, izaugsmi un darbavietu radīšanu. Šis nozares attīstība ir svarīgs priekšnoteikums tam, lai Eiropas un Vidusjūras reģions būtu konkurētspējīgs globālajā tirgū. Veidojot nepieciešamo infrastruktūru, ir svarīgi nodrošināt tās pieejamību visiem iedzīvotājiem, lai "digitālā šķirtne" nepaplašinātos, jo īpaši — sieviešu vidū un tādās iedzīvotāju grupās, kurās ir augsts analfabētisma īpatsvars. Attīstot informācijas un saziņas tehnoloģijas, uzlabosies gan sieviešu, gan vīriešu uzņēmējdarbības prasmes.

3.26 Eiropas Komisijas Uzņēmējdarbības ĢD izveidotais Sieviešu uzņēmējdarbības tiešsaistes portāls⁽¹²⁾ var būt noderīgs līdzeklis, ar kā palīdzību iespējams apmainīties ar informāciju par paraugpraksi un dibināt sakarus.

3.27 Iespējams izveidot algotas darbavietas bērnu aprūpes iestādēs, arī tādējādi palīdzot sievietēm apvienot ģimenes pienākumu pildīšanu ar darba pienākumiem.

3.28 Sniedzot sievietēm atbalstu un informāciju par pašnodarbinātību, iespējams mazināt imigrācijas izraisītās grūtības. Tādējādi iespējams radīt darbavietas gan izcelsmes valstīs, gan uzņemošajās valstīs.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/womenentr_portal.htm.

4. Barselonas process un Eiropas kaimiņattiecību politika

4.1 Eiropas kaimiņattiecību politikas mērķis ir sekmēt ES un tās partneru ekonomikas integrāciju. Saskaņā ar Eiropas kaimiņattiecību politiku piešķirtā un Vidusjūras reģiona partneriem paredzētā budžeta dotācija 2007.-2013. gadam ir palielinājusies par 31 % līdz 12 miljardiem *euro*. Tomēr politikā nav pievērsta pietiekama uzmanība sieviešu uzņēmējdarbības veicināšanai.

4.2 Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Parlamentārajā asamblejā, kas notika 16. — 17. martā, Komitejai tika piešķirts pastāvīgā novērotāja statuss ar tiesībām izteikties visās *EMPA* sanāksmēs. Tādējādi Komitejai ir lieliska iespēja veicināt sieviešu saimniecisko darbību.

4.3 Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu ministru pirmajā konferencē "Sievietes lomas sabiedrībā nostiprināšana", kas notika Stambulā 2006. gada novembrī⁽¹³⁾, tika apliecināta apņemšanās "veicināt sieviešu uzņēmējdarbību, uzlabojot zemes resursu, finansējuma, noieta tirgu, informācijas, apmācības un sakaru veidošanas pieejamību sievietēm, kā arī aicinot finanšu iestādes pielāgot to pakalpojumus sieviešu vajadzībām, tostarp — izsniegt mikrokredītus".

5. Eiropas un Vidusjūras reģiona uzņēmējdarbības harta

5.1 Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu piektajā konferencē, kas notika *Caserta* (Itālijā) 2004. gada 4. oktobrī, rūpniecības ministri apstiprināja darba plānu rūpnieciskās sadarbības jomā 2005.-2006. gadam. Viens no ierosinājumiem bija apmainīties ar zināšanām un pieredzi uzņēmējdarbības izglītības jomā.

5.2 Rezultātā Eiropas Komisijas Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāts izstrādāja Vidusjūras reģiona uzņēmējdarbības hartu⁽¹⁴⁾, ko parakstīja deviņas Vidusjūras reģiona partnervalstis. Viens no hartas galvenajiem principiem ir uzņēmējdarbību orientētas sabiedrības izveidošana Eiropas un Vidusjūras reģionā, ar visu līmeņu izglītības iestāžu palīdzību mūžizglītībā iesaistot gan jauniešus, gan pieaugušos. Tomēr hartā nav paredzēti īpaši pasākumi, lai risinātu problēmas, ar kurām saskaras sievietes uzņēmējdarbībā.

5.3 Minētā harta ir uzņēmējdarbības apstākļu uzlabošanas efektīvs līdzeklis. Tomēr hartas īstenošanas gaitā sieviešu uzņēmējdarbības veicināšana nav izpaudusies nedz kā pamatprincips, nedz kā mērķis.

5.4 Eiropas un Vidusjūras reģiona rūpnieciskās sadarbības darba plāna 2007.-2008. gadam pamatā ir līdzšinējie panākumi un tajā paredzēti efektīvākas īstenošanas pasākumi, tomēr tajā nav paredzēti īpaši sieviešu uzņēmējdarbības veicināšanas pasākumi.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/women/docs/conclusions_1106.pdf.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

5.5 Vairākas Eiropas Komisijas īstenotas iniciatīvas var nodarēt kā paraugpraksi un zināšanu nodošanu starp Eiropas un Vidusjūras reģiona partnerības dalībvalstīm piemērs⁽¹⁵⁾.

6. Pilsoniskās sabiedrības nozīme

6.1 Organizētai pilsoniskajai sabiedrībai ir svarīga nozīme sieviešu emancipācijā, līdzdalībā un pārstāvībā sabiedriskajā dzīvē, kā arī viņu uzņēmējdarbības veicināšanā.

6.2 Pamatojoties uz ļoti spēcīgu tradīciju attiecībā uz nelabvēlīgākā stāvoklī esošu personu, tostarp sieviešu ar invaliditāti un sieviešu, kurām maz pieejamas vai vispār nav pieejamas izglītības un apmācības iespējas, aprūpi, pašreizējos resursus iespējams izmantoti efektīvāk, ja tiks nodrošināta apmācība pārvaldības un finansēšanas iemaņu iegūšanai.

6.3 Publiskā un privātā sektora partnerība, NVO un sabiedriski profesionālas organizācijas var efektīvi stimulēt ekonomikas izaugsmi⁽¹⁶⁾. Ar šādu partnerību palīdzību iespējams nodrošināt jaunus pakalpojumus attiecībā uz ienākumus radošu darbību.

6.4 Pieredzējušas NVO un sabiedriski profesionālas organizācijas varētu darboties arī tādās jomās kā apmācība un akreditācija, lai izglītības jomā izskaustu plaizu dzimumu starpā.

7. EESK nozīme

7.1 EESK ir jāveic svarīgi uzdevumi, kas saistīti ar pilsoniskās sabiedrības līdzdalības nodrošināšanu tās Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu politikas īstenošanā, kuras mērķis ir sieviešu iekļaušana ekonomiskajā un sociālajā dzīvē⁽¹⁷⁾.

7.2 EESK piedalījās sieviešu nodarbinātības jautājuma risināšanā, sagatavojot ziņojumu, kas tika sniegts ES — Turcijas apvienotās konsultatīvās komitejas 21. sanāksmē, kas notika 2006. gada 13. un 14. jūlijā⁽¹⁸⁾, un izstrādās ziņojumu par sieviešu uzņēmējdarbību konsultatīvās komitejas nākamajai sanāksmei *Bodrum* (Turcijā) 2007. gada novembrī.

⁽¹⁵⁾ <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/women-dgentr-active>
<http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/database-women.htm>.

⁽¹⁶⁾ [file:///E:/for women entrepreneurship.htm](file:///E:/for%20women%20entrepreneurship.htm) (8.3.2007).

⁽¹⁷⁾ "Konsultatīvo iestāžu un profesionālo organizāciju loma partnerattiecību nolīgumu īstenošanā un Eiropas kaimiņattiecību politikā".

⁽¹⁸⁾ ES — Turcijas apvienotā konsultatīvā komiteja.

7.3 Ļubjanā (Slovēnijā) 15.-17. novembrī notikušās Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Ekonomikas un sociālo lietu padomju un tām līdzīgu iestāžu augstākā līmeņa sanāksmes nobeiguma deklarācijā ⁽¹⁹⁾ dalībnieki apņēmas aktīvāk īstenot iniciatīvas, kuru mērķis ir sieviešu integrācija ekonomikā un sociālajā dzīvē, un jo īpaši — veicinot sieviešu uzņēmējdarbību.

7.4 EESK atzinīgi vērtē to, ka partnervalstu ministri atzīst, ka ir svarīgi veicināt pilsoniskās sabiedrības lomu, kā arī vairo pilsoniskās sabiedrības potenciālu, uzlabojot tās sadarbību ar valdībām un uzlabojot sakarus starp parlamentiem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sieviešu organizācijām, jaunatni, arodbiedrībām, uzņēmēju un profesionālajām apvienībām, kā arī uzlabojot sadarbību starp valsts pārvaldes iestādēm un reģionālajām un vietējām pašvaldībām.

7.5 Barselonas procesa ietvaros ES uzsāka vairākas programmas, un vairākas no tām bija paredzētas tieši Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu jaunatnei. Komiteja ir iesniegusi informatīvu ziņojumu par tematu "Atbalsts jauniešiem Vidusjūras

partnervalstīs", kurā tā ir pievērsusies arī sieviešu uzņēmējdarbības veicināšanai ⁽²⁰⁾.

8. Secinājums

8.1 Eiropas Komisijai būtu jānodrošina Eiropas kaimiņattiecību politikas (EKP) ietekmes novērtējums, tostarp attiecībā uz MEDA programmām, un sistemātiski jāpievēršas dzimumu līdztiesības jautājumiem. Sieviešu uzņēmējdarbībai Eiropas un Vidusjūras reģionā ir izšķirīga loma ar globalizāciju saistīto ekonomisko problēmu risināšanā. Eiropas Komisijas reģionālā programma Vidējo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģionam ir pozitīvs solis, veicinot sieviešu lomu ekonomikā. Šo mērķu sasniegšanai būtu jāveic pasākumi, lai nodrošinātu konsultēšanos ar attiecīgajiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, tostarp sieviešu NVO, visās projektu stadijās — izstrādāšanā, īstenošanā, vērtēšanā un pārraudzībā.

Briselē, 2007. gada 12. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ http://www.europarl.europa.eu/intcoop/empa/home/final_declaration_ljubljana_112006_en.pdf.

⁽²⁰⁾ Informatīvs ziņojums "Atbalsts jauniešiem Vidusjūras partnervalstīs".